

2545

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LIV.
Fasciculus 5.

1998. 12. 23

CSÉKA ERVIN

**Megjegyzések az új büntető eljárási kódex
koncepciójához**

SZEGED
1998

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LIV.
Fasciculus 5.

CSÉKA ERVIN

**Megjegyzések az új büntető eljárási kódex
konceptiójához**

SZEGED
1998

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae

ELEMÉR BALOGH, LAJOS BESENYEI, LÁSZLÓ BODNÁR, OTTÓ
CZÚCZ, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS MARTONYI,
IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY, BÉLA POKOL,
JÓZSEF RUSZOLY, LAJOS TÓTH, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nóta
Acta Jur. et Pol. Szeged.

Kiadja

a szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BALOGH ELEMÉR, BESENYEI LAJOS, BODNÁR LÁSZLÓ, CZÚCZ
OTTÓ, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS, MARTONYI JÁNOS,
MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER, POKOL BÉLA,
RUSZOLY JÓZSEF, TÓTH LAJOS, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

I.

A törvényi szabályozás elvei és általános koncepciója

1. Valamely törvénykönyv megalkotásánál fontos (elő)kérdés az *új kódex indokltsága*, vagyis annak tisztázása, hogy milyen vonatkozásokban és milyen okokból halaszthatatlan a hatályos jog lényeges megváltoztatása. Ha a vizsgálódás eredményeként a hatályos jog leglényegesebb – koncepcionális jellegű – szabályai módosításának szükségessége merül fel, elkerülhetetlen új kódex alkotása, mert ilyen helyzetben novelláris változtatások általában már nem elégségesek. Az 1998. évi XIX. törvénybe foglalt új büntető eljárási kódex az általános indokolásban (Ált. Ind.) több oldalú érveléssel mutatja ki megalkotásának szükségességét. Rögzíti az Ált. Ind. az új büntető eljárási törvény *koncepciójáról* szóló 2002/1994. (I. 17.) sz. Kormányhatározat idevágó pontjait. Rövid megjegyzéseinkben érintjük: a kodifikáció általános koncepciójának néhány tételét (II. alatt); valamint azt a kérdést, hogy egyes alapvető jelentőségű processzuális intézmények szabályozása milyen rész-koncepciókon alapul (III. alatt).¹

2. Kiinduló pontként azonban *általános* jellegű megjegyzések szükségesek. A törvény jelentős koncepcionális újításai között több olyan van, amely – szerény álláspontunk szerint, az alábbiakból kitűnően – észrevételre ad okot egyes, ma sem vitatható eljárási alapelvek, törvényességi, garanciális megfontolások, nem utolsó sorban a jogalkotói szándékban is benne lévő hatékonysági követelmények nézőpontjából. Az eljárási rendszert is érintő, gyökeres és jó néhány esetben csak *fenntartásokkal* fogadható reformok mégis indokoltak lehetnének az Ált. Ind.-ban is hangoztatott „*társadalmi elvárások*” kielégítésére hivatkozással. Ez utóbbiak: az egyre súlyosodó bűnözési helyzet javítása; a közbiztonság megszilárdítása; a hatékonyság szolgálatában álló gyorsítása, egyszerűsítése az eljárásnak; a hatóságok munkaterhének csökkentése s i.t. Érthető is, hogy a társadalmi és a szakmai közvélemény minden olyan eszköz felkutatását és igénybevételét sürgeti, amely az említett célok elérésére alkalmas lehet.

De el is tekintve a „*finis sanctificat medium*” igazságának mindig is vitatott voltától, nem szabad megfeledkezni arról, hogy a bűnözés elleni küzdelemben, a büntetőpolitikai célok realizálásában a mindenkori büntető eljárási kódex ugyan fontos, de *korántsem döntő* szerepet tölt be. Kétségtelenül lehetnek és vannak is társadalmi elvárások alapvető és részkérdésekben az eljárási kódex mikénti szabályozását illetően is, az igazi, nyugtalanító probléma azonban *maga a bűnözés*, annak állandóan növekvő tendenciája. Az elsődlegesen érzékelhető társadalmi igény az, hogy a bűncselekmények elkövetését okozó vagy elősegítő társadalmi, gazdasági, általános, individuális, pszichológiai, erkölcsi tényezők visszaszoruljanak, s ezáltal a *bűnmegelőzés* fokozódjék. De másrészt természetes igény az is, hogy az *elkövetők* megbüntetésének (logikai) feltétele: kézrekerítésük és *leleplezésük* az eddigieknél jóval nagyobb arányban megtörténjék.

Az új eljárási törvény, ugyan jó szándékú szakmai indíttatásból, de több vonatkozásban *feleslegesen*, sőt olykor különböző irányú kedvezőtlen *következmények* lehetőségét figyelmen kívül hagyva, végez jelentős átalakításokat az eljárási rendszerben; ezzel

¹ Megjegyzéseinkben a negatív jellegűek, a „kritikák” váltakoznak a pozitív irányúakkal, a „méltatásokkal”, ha nem is mindig egyenlő arányban.

mintegy akaratlanul is azt fejezve ki, hogy a büntető eljárási normák „tökéletes” szabályozásának döntő, csaknem kizárólagos szerepe van a bűnözés leküzdésében. Ez a – kis túlzással mondva – *processzuális maximalizmus* alkalmas lehet a társadalmi, sőt a szakmai közvéleményben is háttérbe szorítani a *tartalmi* követelményeket, amelyek pedig a társadalmi elvárások között is középponti helyet foglalnak el: az elkövetők gyors és lehetőleg nagy arányú felderítése s a bűncselekmények megbízható bizonyítékainak beszerzése.

Nyilvánvaló, hogy az utóbbi – speciális szakmai – tevékenységnek fontos eljárási (törvényességi) vonatkozásai is vannak, de ezek lényegében „csak” feltételek és korlátok, amelyek betartásával a tartalmi (célszerűségi, azaz kriminalisztikai) tevékenységet teljesíteni kell. Napjainkban a *nyomozószervek* – törvényes keretek között végzett – szakmai munkáját illetően a legerősebbek, egyben a legindokoltabbak a társadalmi elvárások, amelyeknek nem vagy csak alacsony határfokon való teljesítése esetén tárgytalanná válik maga a büntető *igazságszolgáltatás*.

Félreértésekhez, csalódásokhoz is vezethet ezért az olyan – akart vagy akaratlan – „inszINUÁCIÓ,” mintha a nagy horderejű átalakításokat, korszerűsítéseket látványosan felmutató eljárási kódex önmagában is mindenható vagy *majdnem mindenható* eszköz lehetne a bűnözés leküzdésében, illetőleg az elkövetők felkutatásában és az igazságszolgáltatás kezére juttatásában.

3. Az Ált. Ind. szerint a nemzetközi bűnözéssel összefüggésben a bűnügyi jogsegély és az államok közötti együttműködés fontossága miatt a kodifikáció során figyelembe kellett venni a *külföldi* büntető eljárási jogalkotásokat, valamint a hazánk által már *vállalt nemzetközi kötelezettségeket*. E megfontolások indokoltsága nem vonható kétségbe és az új törvény jó néhány idevágó szabályozása meg is felel ezeknek. (Az ügyész és a nyomozási bíró jogköre, kényszerintézkedések, óvadék stb.) Mindamellet az Ált. Ind. is rámutat arra, hogy „a büntető eljárás erősen kötődik... a nemzeti tradíciókhoz”. Ebből viszont az is következik, hogy a külföldi „minták” (az Ált. Ind. szóhasználata) tanulságainak figyelemmel kísérése mellett is végső soron a *hazai viszonyoknak* és igényeknek kell meghatározóknak lenniük saját kódexünk megalkotásánál. Egyébként is kívánatos, hogy a külföldi jogalkotási megoldások a külföldi jogalkalmazási tapasztalatokkal, kritikákkal *együttesen* jöjjenek figyelembe. A vállalt nemzetközi kötelezettségek pedig általában *alig tartalmazznak kötöttségeket* számunkra a büntető eljárás általános rendszeri, illetőleg alapvető intézményrendszeri kérdéseinek szabályozását illetően (pl. a bizonyítási eljárás).

4. Az Ált. Ind. utal, mint a kodifikációnál ugyancsak figyelembe veendő tényre, „*az igazságszolgáltatás hallatlan terhelésére*” az európai országokban. Idevágóan megállapítja: „A jogalkotás erre úgy válaszol, hogy... áttöri a *legalitás* elvét”, illetve az *opportunitás* elvét „tovább szélesíti”. Valószínű, hogy a bírósági munkateher és a pertartam csökkentésének útja lehet ez is, kiegészítve az eljárás további egyszerűsítését és gyorsítását szolgáló – a törvény által ki is bővített – külön eljárásokkal. „*Kisegítőleg*” azonban szóba jöhetne – igaz, költségkihatással és „eljáráson kívüli” megoldásként –: a létszám növelése (csakis) szakmailag *alaposan képzett bírakkal*. A bűnözés egyre fokozódó mennyiségi és minőségi kihívásaira talán mégsem kizárólag vagy döntően elvi és gyakorlati processzuális „*könnyítésekkel*” kellene reagálni, köztük főleg a bűnelkövetők felelősségre vonását érintő kedvezményekkel vagy éppen sok esetben a bűnüldözés mellőzésével. (Még ha kazuisztikus büntető anyagi jogi szigorítások történnek is). Igaz, hogy egyes európai országokban is ismertek ilyen – kényszer-kompromisszumokban

fogant – kodifikációs próbálkozások a nagy arányú szervezett és nem szervezett bűnözés elleni keserves küzdelemben, de a jogállam klasszikus eljárási alapelveinek oltárán hozott áldozatok csak igen sovány gyakorlati eredményekkel járnak.

Kérdés, *van-e értelme* egy, ugyan még nem hatályos, de érvényes törvénnyel kapcsolatban megjegyzéseket fűzni a kodifikáció elveire, céljaira, illetőleg – alább – a szabályozás egyes koncepcionális alapjaira vonatkozólag? Talán csak annyi, hogy, elgondolkozva a törvényben alkalmazott, illetőleg a lehetséges más szabályozási elveken, világos legyen a jogalkalmazók számára: melyek a törvény adta lehetőségek és milyen problémák vannak. Ez nem változtat azon, hogy a konkrét ügyekben a törvényt alkalmazni kell, pontosabban: a *törvényt* kell alkalmazni.

II.

A törvény általános koncepciójának tételei

1. Az 1994. január 17-én kelt, már idézett sz. Kormányhatározat 8 pontban foglalja össze az új büntető eljárási törvény *koncepciójának tételeit*. Ezek lényege: 1. az eljárási feladatok jobb elkülönítésével tisztán el kell határolni a hatóságok teendőit; 2. az eljárás alaptípusában a közvetlenség elve alapján tartott tárgyaláson dőljön el a büntetőjogi felelősség, erőteljesebben érvényesüljön a kontradiktórius elv és ezen belül a felek rendelkezési joga; 3. a fenntartandó társasbíráskodás mellett szélesíteni kell az egyesbíró jogkörét; 4. a tárgyalást megelőző szakaszban bizonyos eljárási cselekményeknél bíró működjék közre; 5. kétfokú rendes jogorvoslati rendszert kell bevezetni; 6. szélesíteni kell a sértett eljárási jogosítványait, meg kell engedni pótmagánvádlói fellépését; 7. ki kell alakítani az egyszerűsített eljárásokat; 8. meg kell oldani bizonyos igazságügyi szervezeti problémákat.

A négy évvel később elkészült törvényben túlnyomórészt kifejeződő fenti koncepció tételei közül e helyütt háromhoz (2., 5., 7.) indokolt megjegyzést fűzni. (A koncepció egyes más tételeit III. alatt érintjük).

2. A 2. tétel az eljárás *alaptípusában* középpontba állítja a *tárgyalást*, itt a *közvetlenség* elvét, a *kontradiktórius* elvet és a felek *rendelkezési jogát*. A megfogalmazás a tárgyalás és a közvetlenség elve felértékelésének látszik, a valóságban azonban mindkettő *jelentőségének leszállításáról* van szó. Egyrészt: a törvény az *okirati bizonyítás* kiterjesztésével háttérbe szorítja a közvetlenség elvét (ez alapelveként kifejezetten meg sincs fogalmazva). Másrészt: az alaptípustól eltérő, külön eljárásokat, illetőleg alkalmazási körüket oly mértékben kibővíti, hogy a gyakorlatban sűrűn alkalmazható egyes egyszerűsített eljárásokban *nem kerül sor tárgyalásra* (illetőleg lehetőség van a terhelt távollétére a tárgyalásról), miáltal a tárgyalás jelentősége *általában* csökken. Ezért eljárásjogunkban nem több, hanem *kevesebb alkalom* lesz a kontradiktórius elv „erőteljesebb” érvényesítésére. Az pedig, hogy „ezen belül” a felek *rendelkezési jogának* is jobban érvényre kellene jutnia, az utóbbi időben a nyugati jogrendszerekben is felbukkanó olyan igény, amelyben igazi „áttörésre” – azaz a polgári per mintájára az angol büntetőperben meghonosodott modell általánossá válására – belátható időn belül nem igen lehet számítani. A felek *processzuális jogosítványai* ugyan a modern eljárási jogokban *elégge kiszélesedtek* s azokban bizonyos körben megtestesül a rendelkezési jog is, de a főkérdésben, vagyis az *anyagijogról való rendelkezés* lehetősége tekintetében még valószínűleg a harmadik évezredben is jó ideig fennáll a lényeges elvi különbség a két eljárás

között. Ez pedig abból adódik, hogy míg a polgári eljárásban a *saját (magán) jogukat*, addig a büntető eljárásban az *állam (büntetéshez való, köz-) jogát* viszik perbe az ügyfelek. Igaz viszont, hogy már ebben a kérdésben is „lépett” a jogfejlődés és új törvényünk is. (A hatályos jog – Be. 56. § – még a büntető eljárásban érvényesített *polgári jogi igény* tárgyában is kizárja az egyezséget, az új törvény – 175., 192. §§, XXV. Fej. – szerint a büntető eljárásban már a *büntetőjogi igény* kérdésében is lehetséges a felek megállapodása).

3. A koncepció 5. tétele előírja: a jogorvoslati rendszerben biztosítani kell a *kétfokú rendes jogorvoslat* igénybevételének lehetőségét. Az egyfokú, illetőleg a kétfokú rendes jogorvoslat mellett és ellen felhozható érvek végső aránya elvileg inkább az utóbbi javára billenti jogállamban a szakmai közvélemény mérlegét, mégis *vitatható* a kétfokú rendszer bevezetése „itt és most”. A bűnözésnek, a bűnüldöző és igazságszolgáltatási szervek munkaterhének, az eljárási s különösen a pertartamnak a jelenlegi és pro futuro várható alakulása aligha minősíthető olyan kedvezőnek, amely elviselné a kétfokú rendes jogorvoslati rendszerben *szükségszerűen beálló további* romlását a büntető igazságszolgáltatás időszerűségének. Ez pedig nyilvánvalóan negatívan érinti a büntetőpolitika hatékonyságát és a társadalmi közvélemény bizalmát. Mert nem létezik olyan szabályozása a kétfokú rendes jogorvoslati rendszernek, amely, minden más előnye mellett, ne járna az ügyek jogerős elintézési időtartamának hosszabbodásával. A *távlatban* helyeseltető koncepciónak *napjainkra* való előrehozatala ezért elszietettnek mutatkozik.

4. A koncepció 7. tétele szerint „az alaptípusnak tekintendő eljárás mellett – ahol a tárgyalás dominál – ki kell alakítani az *egyszerűsített eljárásokat*”. Ez a szövegezés arra utal, hogy az egyszerűsített eljárások, jellegüknél fogva, *általában* nélkülözik a tárgyalás dominanciáját. A mind inkább jelentősebb súlyú bűnügyek sokaságát elbíráló külön eljárásokban a tárgyalás *szinte szabályként* való elmaradásával szemben viszont nem tekinthető koncepcionális egyensúlynak a „*megmaradó*” alaptípusú ügyekben a tárgyalási forma fenntartása. Szerencse, hogy az egyébként bővített egyszerűsített eljárásoknál a törvényben – a megvalósult szabályozást tekintve – *visszafogottan* érvényesült a tárgyalás lehető mellőzését „sugalló” előzetes koncepció. Különben is nagyrészt tárgytalan a koncepcióban kifejezett igény az egyszerűsített eljárások „*kialakítására*”; ma már elegendő a viszonylag széles körben korábban meghonosodott ilyen eljárási formának a *továbbfejlesztését* napirendre tűzni.

III.

Koncepciók a törvényi szabályozás néhány alapvető kérdésében

1. *Az eljárási alapelveknek* a tételes törvényben való nevesítésénél, felsorolásánál és szabályozásánál mindig is elsődlegesen érvényesültek koncepcionális megfontolások. A büntető eljárás immár két évszázados *vegyes rendszerében*, amely az előkészítő eljárásban a nyomozóelv, a bírósági eljárásban a védelem uralmára épül, ma már, csekély eltérésekkel, *európaszerte* túlnyomórészt ugyanazok az alapelvek érvényesülnek. Ez nagy általánosságban vonatkozik új eljárási törvényünkre is, bár több, a módosuló koncepcióból eredő *sajátos vonással*. Ott kezdődik, hogy a törvény nem is használja az „alapelv” megjelölést, hanem helyette az „*alapvető rendelkezés*” kifejezéssel él. Ennek oka a részletes indokolás (Részl. Ind.) szerint az, hogy az alapelv: *elméleti* minősítés. Ha ez így is van, emlékeztetni kell arra, hogy a jogi kategóriák fejlődése során éppen a

büntető eljárási alapelvekkel kapcsolatban következett be az elmélet és a gyakorlat olyan egymáshoz közelítése, amelynek eredményeként a processzuális alapfogalmakat mindkét területen *azonos terminológiával* lehetett használni. Nem biztos, hogy a „tisztázás”, amelyet az új törvény végrehajtott, a jogi fogalom-használat kívánatos egységességének előnyére válik.

Természetesen a koncepció nézőpontjából az előbbinél jóval fontosabb kérdés az alapelvekről a törvényben adott *felsorolás*. A törvénynek e tekintetben két újítása van. Az egyik az, hogy csak bizonyos alapelvek (alapvető rendelkezések) találhatóak – a kodifikációs gyakorlatnak megfelelően – a *törvény elején*, míg más alapelvek a kódexnek abban a *részében*, amely a kérdéses alapelv tényleges alkalmazását részletezi. (Pl. a nyilvánosság a bírósági eljárás szabályai között). Ezzel kapcsolatban megjegyezhető: a vád, mint a bíróság eljárásának alapja (2. §), valamint a bírósági eljáráshoz való jog (3. §) is az eljárásnak „csak” a *bírósági szakaszára* vonatkozó rendelkezések, ezek mégis, indokoltan, a törvény élén vannak elhelyezve. Ugyanez a helyzet a „csak” a tárgyaláson érvényesülő *nyilvánosság* alapelvével is, amely a napóleoni eljárási kódex keletkezése óta eltelt közel 200 év alatt a jogállamokban a nyilvános ítélezés *egyetemes*, garanciális jelentőségű alapelve lett. Igaz ugyan, hogy az újabban szaporodó kivételek a nyilvánosság alapelve hajdani „rangjának” csökkentésére irányuló törekvéseket jeleznek.

A törvény másik újítása az, hogy az alapelveknek a hatályos jogban szabályozott köréből egyesek *kimaradnak*,² míg ez a kör más alapelvekkel *bővül*. Nem igen lehet azonban meggyőző érvekkel érdemben igazolni, hogy az új törvényben nincs *kifejezetten alapelveként* szabályozva: az *igazság* megállapítása; a *közvetlenség* (erre csak elszórt utalások vannak a min. ind.-ban); a *szóbeliség*; a *jogorvoslati jogosultság*. A *koncepciónak* viszont, amelyet idevágóan – vagyis az említett alapelvek mellőzésénél – a törvény alapul vett, kétségtelenül *megfelel* a törvényi szabályozás (hiánya). Amikor pl. felek között *egyezség lehetséges* a büntetőjogi felelősség kérdésében, nem igen lehet egyúttal az igazság, az igazságosság, a tárgylagos elbírálás igényével is fellépni; ha széles körben érvényesül az eljárásban az *okirati bizonyítás* (korábbi kihallgatási jegyzőkönyvek felolvashatósága stb.), nagyon lecsökken a – valamikori klasszikus – közvetlenség elvének jelentősége; ha különféle *korlátok* érvényesülnek a *jogorvoslati jog* gyakorlását, a jogorvoslati bíróságok felülbírálati és döntési jogkörét illetően: a túl sok kivétel folytán valóban nem lehet alapelvi szinten deklarálni a jogorvoslati jogosultságot.

Viszont *fontos elvi tartalmúak* az eljárás törvényességét, hatékonyságát – a jogállam követelményeivel összhangban – elősegítő *új alapelvek* (alapvető rendelkezések) a törvényben: a vádat, mint a bírósági eljárás *alapját*, valamint a bírósági eljáráshoz való *jogot* rögzítő szabályok; az *önvádra kötelezés tilalma*; a *titkos adatszerzés* általános feltételei és szabályai.

Végül: egyes alapelveknek – éppen az egyébként helyes koncepció érdekében való – *kiegészítése* lett volna indokolt. Az egyik: a *bizonyítási teherről* és az *in dubio pro reo* elvéről szóló alapvető rendelkezés (4. §) csak *része* a *bizonyítás szabadságát* kimondó, *általánosabb* elvi rendelkezésnek; ezért az utóbbival kellett volna kiegészíteni a törvény élén elhelyezett rész-fontosságú rendelkezést. A másik: a *hivatalból való eljárás* alapelveként meghatározásából (6. §) éppen a lényeg maradt ki,³ az t.i., hogy a hatóságok, ha a törvényi feltételek fennállanak, *akkor is kötelesek* a büntető eljárás megindítására és lefolytatására – kivéve a magánindítványra és magánvádra *üldözőndő*

² Természetesen itt csakis a működési alapelvekről van szó, a szervezeti alapelveket a büntető eljárási kódexek általában nem tartalmazzák.

³ Miként a hatályos jogból is: Be. 2. §.

bűncselekmények eseteit – ha erre irányuló *kezdeményezés* (feljelentés, bejelentés, panasz, kérelem, indítvány) *nem történt*. Ez az ismérv – és ősrégi koncepció – különbözteti meg a büntető eljárás jogi természetét az egyéb (polgári, többnyire a közigazgatási stb.) eljárás-fajtáktól.

2. A büntető ügyekben eljáró *hatóságok* feladatait, joghelyzetét, tevékenységét meghatározó rendelkezések közül észrevételezhető a *megyei bíróság hatáskörének* megállapítása. A megyei bírósági hatáskör terjedelmének a *jelenlegi kb. tízszeresére* emelését aligha elegendő mindössze azzal indokolni (I. Ált. és Részl. Ind.), hogy a bővítésre a bűncselekmények jellegének nagyobb figyelembevétele folytán került sor. De az új szabályozás mellett valószínűleg nem is hozhatók fel kényszerítő okok. Az első fokú megyei bíráskodás mértéktelen kiterjesztése, ha vannak is közte ritkábban előforduló bűncselekmények, önmagában sem elfogadható koncepció következménye, de még kevésbé akkor, ha figyelembe vesszük a kétfokú rendes jogorvoslati rendszerben harmadfokos eljáró *Legfelsőbb Bíróságnak a megyei bírósági hatáskör bővítése folytán*, – a jogorvoslatst kérők és a jogalkalmazók gyakorlatának bármilyen jövőbeni alakulása mellett is – várható aránytalanul nagy megterhelését.⁴

Az *ügyész és a nyomozó hatóság* feladatait, joghelyzetét, továbbá az ügyészi teendőket és a nyomozás részkérdéseit meghatározó rendelkezések koncepciója alapvetően helyes. Ugyanígy e két hatóság *kapcsolatának* szabályozása is és az, hogy a nyomozás az *ügyész irányítása* és rendelkezése alatt áll, továbbá, hogy a *nyomozás megszüntetése*, amely a vádemelés szükségtelenségét fejezi ki, általában az ügyész hatáskörébe tartozik. Kár viszont, hogy a *feljelentés elutasítását*, amely a bűnüldözés eleve elhárítását jelenti, a törvény csak kivétalként utalja ügyészi hatáskörbe. Hasonlóan kifogásolható az a *téves vádképviseleti* koncepció, amely szerint: ha a tárgyaláson az ügyész a vádlott bűnösségét nem tartja megállapíthatónak, perbeszédében indokolt indítványt tesz a vádlott felmentésére [315. § (3) bek.]. A vád alapjának és értelmének félreértését jelenti ugyanis, ha az ügyész ilyenkor nem ejti el a vádat.⁵

A *nyomozás teljesítésével* kapcsolatos részletes rendelkezések egyrészt a – már többször korszerűsített – hatályos jog bevált megoldásain alapulnak, másrészt számos új és helyes szabállyal egészülnek ki. Teljesen új a *bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés* szabályozása, amely a büntető eljárási törvényben szükséges és lehetséges rendszerbe foglalása e fontos témakörnek. Körültekintően határozza meg és részletezi a törvény a nálunk új *nyomozási bíró* feladatkörét is. A koncepció és az arra alapított átfogó szabályozás tartalmazza az egyébként *nem nyomozó és nem vizsgáló* bíró hatáskörébe utalt, gyakorlati és garanciális szempontból fontos teendőket.

3. Az *eljárás résztvevőinek*, köztük a főszemélyeknek, a terheltnek és a védőnek eljárási jogosítványait és kötelezettségeit meghatározó rendelkezések a *koncepciót* ille-

⁴ Bár ez a prognózis ma még csak egyszerű valószínűségi következtetésen alapulhat.

⁵ A „felmentésre irányuló ügyészi indítvány” ismeretlen fogalom (eljárási cselekmény) a hatályos jogban és korábbi kódexeinkben és a 125 éves ügyészség gyakorlatában is csak ritkán bukkant fel. (L.pl. az egységes szerkezetbe foglalt Legf. Ü. utasítások szövegét [8. § (2) bek.]ű), amely az Ügyészségi Közlöny 1993. évi 1. számának mellékleteként jelent meg). A 100 éves Bp. (1896. évi XXXIII. tc. 315. §) általános jelleggel, egyértelműen rendelkezett: „Ha a vádló a vádlottat elítélhetőnek nem tartja, a vádat elejti.” Megjegyzendő, hogy csakis a felmentő ítéletben alkalmazható szankciók atipikus eseteiben [kényszergyógykezelés: Be. 214. § (3) bek. c. pont, (4) bek.; szabálysértés megállapítása: Be. 216. §. (1) bek. b. pont] természetesen helye lehet a felmentés és egyidejűleg az említett szankciók ügyészi indítványozásának. Egyébként: helyeselhető az a gyakorlat, hogy az ügyész egyes büntethetőséget kizáró okok (pl. jogos védelem) határesetekben nem ejti el, hanem fenntartja a vádat.

tően nem, legfeljebb a *részletszabályok* megfogalmazása tekintetében adhatnának okot megjegyzésekre; ez utóbbiak azonban nem tárgyai vizsgálódásainknak. A *pótmagánvád*-ló intézményének bevezetése (visszahozása) eljárási jogrendszerünkbe feltétlenül helyes-
selhető. De a sértett pótmagánvádlóként való fellépésének esetei [53. § (1) bek.] között indokolt lett volna szerepeltetni azt is, amikor a *sértett fellebbez* az ügyész által meg-
nem fellebbezett első fokú felmentő ítélet ellen.⁶ Nem kétséges ugyanis, hogy a közvád-
ló ügyész „*mérlegelően alapuló tétlenségének*” (1. Ált. Ind.) ez is pregnáns esete, még
ha az bírói ítélettel kapcsolatban valósult is meg.

4. A *bizonyítás általános* és – az alább (6. pont) még érintendő tárgyalást kivéve – az *egyes eljárási szakaszokban* irányadó szabályai az alapul szolgáló koncepció szem-
pontjából észrevételekre okot nem adnak. Ez vonatkozik a *tanúk védelmét* biztosító
rendelkezésekre is. Ez az utóbbi szabályozási kör azonban további *beláthatatlan fejlő-*
désnek néz elébe, valószínűleg egészen az eljárás résztvevőinek a tanúbizonyítással
kapcsolatos hagyományos processzuális jogosítványai (kérdésfeltevés stb.) elhalásáig.

5. A *kényszerintézkedések* szabályozása, amely túlnyomórészt a korábbiakban
kialakult hatályos jog fejlődésvonalát követi, koncepciójában a célszerűségi és a jogál-
lami (*alkotmányjogi*) megfontolások *egyensúlyának* megtartására irányuló törekvést
tükrözi. De az utóbbi aspektusból is megjegyezhető: helyes az *előzetes letartóztatás*
végső határidejét az új törvényben rögzíteni, de a *három éves* időtartam túlzottnak lát-
szik. Különösen arra is figyelemmel, hogy még ez alól is több, kevéssé indokolt, a mel-
lett a gyakorlatban sűrűn előforduló kivételt állapít meg a törvény. Továbbá: az alkot-
mányos jogokat érintő *házkutatás* elrendelésének jogát *főszabályként bírói* hatáskörbe
lett volna indokolt utalni (nemcsak a törvényben írt – 149. § (6) bek. – kivételes esetek-
ben).⁷

6. A *bírósági eljárásban* az első fokú *tárgyalás előkészítésének* rendje helyes
koncepción nyugszik. Az ebben az eljárási szakaszban hozható bírósági határozatok
közül a törvény – elvileg is indokoltan – *kiveszi* és a tárgyalásra tartja fenn azokat, ame-
lyek nyilvánvalóan elmélyült *bírói mérlegelést* igényelnek (a bizonyítékok hiányára, a
büntethetőséget kizáró okokra alapított döntések).

A *büntető tárgyalás* szerkezeti felépítésében és rendszerében hozza a törvény a
koncepció és a szabályozás *legjelentősebb* változtatásait. E szerteágazó problematikának
csak az alapvető kérdéseit érintve, megállapítható: az Ált. Ind.-nak a *most bevezetett*
keresztkérdézési rendszerrel kapcsolatban az 1896. évi Bp.-re mint előzményre való
hivatkozása a lényegét illetően téves. Az ugyanis, hogy a Bp. is ismerte a tárgyaláson a
felek általi kihallgatást, „*igaz fakultatív intézményként*”, *kardinális különbség*. Míg
ugyanis a Bp. a *felek rendelkezési* jogának körébe utalta az intézmény igénybevételét,
addig az új törvény a keresztkérdés kötelező alkalmazásával a felek rendelkezési jo-
gának érvényesülését *kizárja*. Ugyanakkor a tanács elnöke részére csak *kisegítő* jelleggel
biztosított utólagos kérdezési lehetőség az *igazság* hivatalból való feltárását – a termé-
szetszerű elfogultsággal küzdő felek rendszerinti aktivitása folytán is – igencsak *megne-*
hezíti, a tárgyaláson folyó bizonyítást *lassítja*, a pertartamot *hosszabbítja*.⁸ Az a rendel-

⁶ Így szabályozott a régi Bp. [52. §, 383. § III. 2. b) pont].

⁷ L. hasonlóan: régi Bp. 177. § (2) bek.; továbbá a jelenlegi külföldi kódexek közül pl. az 1975. évi
osztrák Straßprozessordnung 140. §, az 1877. évi – sokszor módosított – német Straßprozessordnung 105. §.

⁸ A régi Bp.-ben (308. §) szabályozott keresztkérdézéses rendszert fakultatív formájában is bírálta a
korabeli szerzők többsége, bár akadt támogatója is, pl. *Finkey* Ferenc: (A magyar büntető perjog tankönyve.
4. kiad. Budapest, 1916. 430. p.). *Vámbéry* Rusztem szerint (A bünvádi perrend tartás tankönyve. 3. kiad.

kezés pedig, hogy a tárgyaláson a vádlottat először kérdések feltevésével az ügyész hallgatja ki [290. § (1) bek.], egyáltalán nem tekinthető a keresztkérdézéses rendszer valamiféle folyamányának és ezt 1896. évi Bp. sem ismerte.

A tárgyaláson a bizonyításfelvétel elvárható *közvetlenségét* – ha nem is a közvetlenség elvét, mert ezt a törvény nem is deklarálja – sérti, és ugyanakkor a *védelem* elvének hatékonyabb érvényesülését is csorbítja az, hogy a vádlott nyomozás során tett valamiasát *fel lehet olvasni* annak ellenére, hogy a tárgyaláson nem kíván vallomást tenni. [291. § (1) bek.]. A terheltnek a törvényben biztosított az az *alapvető eljárási jogosítványa* ugyanis, hogy „a vallomás tételeit a kihallgatás folyamán bármikor megtagadhatja” [117. § (2) bek.], a lehetővé tett közvetett (okirati) bizonyítással *tárgyalanná válik*.

7. A. A *kétfokú rendes jogorvoslati rendszerben a másodfokú* (fellebbezési) bíróság jogköre az új törvényben túlnyomórészt a hatályos, vagyis az egyfokú jogorvoslati rendszerben másodfokon eljáró bíróságéval egyezően van szabályozva. Ez a megállapítás azonban nem jelenti az új törvénynek ebből a szempontból egészében pozitív értékelését. Az a koncepció ugyan helyeselhető, hogy a másodfokú bíróság reformatórius döntési jogköre *ténykérdésben jelentősen kiszélesedik* (eltérő tényállást is megállapíthat). De éppen ezért *felesleges volt* fenntartani a másodfokú eljárásban az első fokú ítéleti *tényálláshoz kötöttség*, egyáltalán a „*megalapozatlanság*” fogalmát. A kétfokú rendes jogorvoslati rendszerben ugyanis *korlátlan*, minden kötöttségtől mentes *bizonyítási és ténymegállapítási* – reformatórius – jogkört indokolt adni a másodfokú bíróságnak.⁹ Az ellenkező esetben ti., ha „*kisegítőleg*” ehhez kapcsolódik – miként az új törvényben – ténykérdésben *hatályon kívül helyezési jogkör is*, a gyakorlatban óhatatlan az utóbbi fajta (az első fokú eljárást megismételtető) döntések *elszaporodása*, ami pedig a *pertartamok* – napjainkban egyáltalán nem kívánatos – meghosszabbodásával jár. Igaz, hogy a törvény (376. §) csak *kivételes* esetben (nagy terjedelmű bizonyítás szükségessége) és akkor is csak *lehetőséget* ad tényállási hiba miatt a hatályon kívül helyezésre, mégis fennáll a veszély a gyakorlatban a kivétel *tág értelmezésére*. A ténykérdésben való hatályon kívül helyezés másik esete pedig: ha az első fokú bíróság *tényállást nem állapított meg*, annyira kivételes, hogy jóformán csak *in thesi* fordulhat elő. (Legfeljebb felmentő ítéletben, de ekkor a tényállás *mellőzhető is*; 259. § (1) bek. 2. mondat).

Kisebb jelentőségű, mégis koncepcionális kérdés a *másodfokú bíróság első fokon hozott, nem ügydöntő végzése* elleni jogorvoslat lehetősége. Helyeselhető, hogy a *személyi szabadságot* korlátozó *kényszerintézkedések* tárgyában a másodfokú bíróság által első fokon hozott végzést fellebbezéssel lehet támadni a harmadfokú bíróságnál.¹⁰ A másodfokú bíróság első fokon hozott, *egyéb, nem ügydöntő* végzése elleni további jogorvoslatot azonban *jobb lett volna kizárni*. A törvény ellenkező szabályozási koncepciója, azaz az említett végzés ellen „*kifogás*” engedélyezése [384. § (1) bek.], egyrészt a jogorvoslati jogosultság – egyébként a törvényben nem is deklarált – elve *túlhajtásának* tekinthető, másrészt a bíróság saját határozatához való kötöttségének szabályát sérti,

Budapest, 1916. 249. p.) „az ügyési karnak vonakodása miatt a keresztkérdés csak igen ritkán jut gyakorlati érvényre”. A mai nyugateurópai kódexek közül ismeri a keresztkérdést a *német* kódex (239. §), az 1988. évi *olasz* Codice de Procedure Penale (498. cikk), de nem ismeri az *osztrák* kódex és az 1958. évi *francia* Code de Procédure Pénale.

⁹ Ilyen volt a másodfokú bíróság döntési jogköre a régi Bp. kétfokú rendes jogorvoslati rendszerében [419. § (6) bek., 423. § (3) bek.] és ma is a nyugat-európai országok többségében.

¹⁰ A régi Bp. [378. § (1)–(2) bek.] szerint végzések ellen egyfokú rendes jogorvoslatnak (felfolyamodás) volt helye, kivéve az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság tárgyában hozott végzést, amely ellen a felfolyamodás kétfokú volt.

illetőleg a „fellebbvitel” fogalmi jegyeit nélkülözi. [Ugyanis a másodfokú bíróság, ha a kifogásnak helyt ad, *saját* végzését megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti; illetőleg, ha nem ad helyt a kifogásnak, azt – ugyanannak – a bíróságnak más tanácsa bírálja el; 384. § (3)–(4) bek.].

B. A *harmadfokú* (felülvizsgálati) bírósági jogkör szabályozásának koncepciója pozitív és negatív jellegű észrevételeket egyaránt indokol. Helyénvaló e bíróságnak kizárólag *jogbíróságként* működtetése, amiből következik a felülvizsgált ítélet *tényálláshoz való kötöttség* és eljárásában a bizonyítás kizárása. A harmadfokú bíróság felülvizsgálati jogkörének a jogkérdésekre „redukálása” a kétfokú rendes jogorvoslati rendszerekben általánosnak tekinthető. Észrevételezhető azonban a második rendes jogorvoslati, vagyis a *felülvizsgálati támadás* jogalapjának, illetőleg a harmadfokú bíróság *érdemi döntési jogkörének* korlátozó jellegű megállapítása a törvényben (388., 398. §§). Az még indokolt, hogy a törvény kizárja a kisebb súlyú (*relatív*) eljárási szabálysértések sérelmezési lehetőséget a harmadfokú eljárásban, de az a szabályozás már sokkal kevésbé, hogy a másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen csak az *ún. büntetőjogi főkérdésekben* van helye felülvizsgálatnak (bűnösség, minősítés, büntetés), illetőleg, hogy csak az ezek körében megvalósult törvénsértések orvoslására hozhat a harmadfokú bíróság megváltoztató határozatot [a büntetéseket illetően további korlátozásokkal; 398. § (2) bek.]. Itt az Ált. és Részl. Ind. a *jogkérdésben* való *reformatórius* döntési jogkor „szűkítéséről” szól, de annak okait mellőzi. A felülvizsgálati támadás jogalapjának és a döntési jogkörnek semmiféle korlátozása sem támasztható alá meggyőző érvekkel, ha már a rendes jogorvoslati rendszer kétfokú és különösen azokban az ügyekben, amelyekben harmadfokon a *Legfelsőbb Bíróság* jár el.

Azok a szabályok, amelyek a *harmadfokú* bíróság bizonyos ügyekben hozott határozatai ellen – a másodfokú bírósági eljárás idevágó rendelkezéseihez hasonlóan – *további jogorvoslati eszközöket* tesznek lehetővé (402. §), itt is a jogorvoslati jogosultság *szükségtelen túlhajtásáról* tanúskodnak. A kétfokú rendes jogorvoslati rendszerben, miként az érdemi döntések előbb említett *korlátainak*, ugyanúgy a jogorvoslati fokozatok bármiféle *növelésének* sem lehet helye; így annak sem, hogy egyetlen ügyben – bármilyen címen – négy bíróság járjon el [402. § (2) bek.].

C. A *rendkívüli jogorvoslatok* szabályozásában általában megfelelő koncepció érvényesül. A perújítási eljárás feltételei, szerkezeti tagozódása az eléggé időtálló hatályos jogra épül, míg a rendkívüli felülvizsgálat a rendes eljárásban igénybevehető felülvizsgálat intézményének elvi alapjaira van figyelemmel. Helyes, hogy a ténykérdésben a *rendkívüli felülvizsgálat* kizárt és az is, hogy a rendkívüli felülvizsgálati támadás *büntető anyagi jogalapja leszűkített*. (Ugyanez a „szűkítés”, mint láttuk, nem indokolt a „rendes” felülvizsgálatnál, már csak azért sem, mert így a két felülvizsgálati intézmény büntető anyagi jogalapja *csaknem azonos*, feledtetve azt, hogy az egyik a jogerő *előtt* igénybe vehető rendes, míg a másik jogerő *után* használható rendkívüli jogorvoslat). Eredeti rendeltetését tölti be a rendkívüli felülvizsgálat azzal, hogy az alapvető jelentőségű jogkérdésekben is *csak a terhelt javára* támadhatják a jogerős határozatot a jogosultak. A bűnügyet véglegesen lezáró jogerős bírói határozatban a terhelt *javára* történt esetleges büntetőjogi (akár processzuális) tévedések következményeit ugyanis indokolatlan volna a terhelt *terhére* levonni.¹¹

¹¹ Csak a terhelt javára engedett jogkérdésben rendkívüli (jogerő utáni) jogorvoslatot az 1808. évi francia (napóleoni) büntető eljárási kódex (441. cikk) és az azt követően keletkezett európai törvénykönyvek túlnyomó része, köztük a régi magyar Bp. is (442. §. ut. bek.).

Vitatható azonban, hogy a törvény nem zárta ki a rendkívüli felülvizsgálatot olyan esetben, amikor az alapügyben *harmadfokú bíróság*, de legalább, amikor ilyenként a *Legfelsőbb Bíróság* járt el. Három – köztük a legmagasabb fokú – bíróság által már elbírált jogkérdéseket nem indokolt *negyedízben is* felülbírálat alá bocsátani.¹²

8. Az új törvényben a *büntető eljárás gyorsítását, egyszerűsítését* szolgáló intézmények szabályozásában következetes koncepció érvényesül. Ezeket az eljárásokat a Részl. Ind. „*külön*” *eljárásoknak* tekinti, bár ezek a részben új formák ilyen gyűjtő – elnevezéssel a *törvényben* – szemben a hatályos joggal (Be. Harmadik része) – *nincsenek* összefoglalva. Ez arra is utalhat, hogy ezek az eljárások igen *közel állanak a rendes* eljáráshoz, legalább is a mind szélesebb körben való gyakorlati alkalmazhatóságuknál fogva. Méltán állapítja meg róluk (főleg a bíróság előállításról, a büntető parancsról) az Ált. Ind., hogy ezeknek európaszerte „*bővítették... alkalmazási körét*” és hogy „*terjedőben vannak*”.

Az utóbbi tendenciát mutatja az új törvény is, amikor a hatályos jogban már létező egyszerűsített eljárásokat *tovább fejleszti*, illetőleg *újakat vezet be*. Ezzel a fejlődési iránnyal valószínűleg számolni kell, illetőleg azzal is, hogy az eredetileg *csékélyebb súlyú* bűncselekményekre és viszonylag *ritkábban* alkalmazott, egyszerűsített, gyorsított eljárások a *súlyosabb* és viszonylag *gyakran* előforduló bűncselekmények elbírálására is kiterjednek. És az is kétségtelen, hogy a gyorsabb és egyszerűbb elintézés egyúttal a hatóságok, főleg a bíróságok *munkaterhének* csökkentéséhez vezethet.

Az *ügyészi indítványra* indítható ezeknek a külön eljárásoknak a koncepciójához az is hozzátartozik, hogy alkalmazásuk feltételei között kiemelt szerepet kap a *beismerés*. A beismerésnek ez az értékelése azonban, mint tudjuk, nincs összhangban azzal az elvi szabállyal, amely szerint „a bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs a törvényben előre meghatározott bizonyító ereje” [78. § (2) bek.]. Igen viszont az is, hogy az egyszerűsített eljárásoknak *egyéb feltételei* is vannak s azok között magának a *beismerésnek* a tartalma, helytállósága is ellenőrzendő.

Az előbbi megfontolásra figyelemmel kell értékelni a törvénynek azokat a rendelkezéseit, amelyek szerint: *bíróság elé állítás* az eddigi nyolc nap helyett tizenöt napon belül és ez eddigi öt év helyett már nyolc évnél nem súlyosabb büntetéssel fenyegetett bűncselekmény esetén is lehetséges; továbbá, hogy *büntető parancsban* az eredetileg alkalmazható pénz büntetés helyett ma már egy évnél nem súlyosabb tartamú felfüggesztett szabadságvesztést is ki lehet szabni.

A *terhelt távollétében tartható tárgyalás* a törvényben szabályozott formájában *új intézménynek* számít. Alkalmazási köre ugyanis (a terhelt ismeretlen helyen tartózkodása adhat rá okot) *bármilyen súlyú* bűncselekmény miatti eljárásra kiterjed. Ennélfogva ez az eljárás is egyszerűsített eljárás. A törvény azt ugyan nem mondja ki, hogy az ilyen eljárásra irányuló ügyészi indítvány *kötelező* a bíróságra, de a Részl. Ind. szerint a törvény „*megengedi*” a tárgyalást a terhelt távollétében ügyészi indítvány esetén. Egyébként a törvény *több kautélát* állít fel az ilyen eljárás alkalmazhatóságát illetően; így, ha a terhelt tartózkodási helye később ismertté válik, a tárgyalást általában az ő jelenlétében kell folytatni.

¹² A régi Bp. [441. § (3) bek.] is kizárta jogkérdésben a rendkívüli jogorvoslatát („perorvoslat a jogegység érdekében”) olyankor, amikor az alapügyben „a kir. Curia már érdemileg határozott”. Ezzel ugyanis már megtörtént a (vítás) jogkérdésben a legmagasabb szintű állásfoglalás, azt pedig a Min. Ind. szerint el kell kerülni, hogy az ismételt állásfoglalással esetleg „a kir. Curia önmagával ellentétbe jöjjön”.

Új koncepción alapul a tárgyalásról való lemondás intézménye.¹³ E külön eljárás teljes problematikáját mellőzve, ezúttal csak megjegyzésekre szorítkozunk. A Részl. Ind. a bírósági munkateher jelentős csökkentésében (a bizonyítási eljárás mellőzésében) jelentkező előnyt e külön eljárás bevezetése *csaknem döntő* indokának tekinti; ez azonban a büntető tárgyalás processzuális jelentőségének bizonyos *alulértékelése*. Igaz, hogy ha a terheltnek joga van a tárgyaláshoz, akkor arról le is mondhat; de kérdéses, vajon a tárgyalás tényleg *nem is egyéb*, mint alku tárgyává tehető, kizárólagos eljárási jogosítványa a terheltnek, avagy talán ennél *több*: t.i. a büntető igazságszolgáltatás évszázados eljárási rendje, formája? Továbbá: a beismerés a gyakorlatban olyan *biztos támpont* szokott-e lenni, amelyre a *bizonyítás mellőzése* és a büntető *szankció mértékének jelentős arányú* leszállítása alapítható?

Ugyanakkor el kell ismerni, hogy a tárgyalásról való lemondás törvényi feltételeinek, köztük a beismerésnek több irányú *ellenőrzése által* [538. § (2) bek.] az előbbi kérdésekkel támasztható aggályok bizonyos fokig eloszlatatók. Ez remélhető azért is, mert a feltételek meghiúsulása esetére (a terhelt kihallgatása során felszínre került kedvezőtlen körülmények folytán) a törvény két §-on belül (537–538.) *négy ízben is* úgy rendelkezik, hogy „a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja.”

Mindezek mellett sem látszik azonban indokoltnak, de legalább is nehezen értelmezhető a terhelt *jogorvoslati jogának* az a korlátozása, amely szerint a bűnösség megállapítása, valamint a beismerő vallomásra alapított, a váddal egyező tényállás miatt nincs helye fellebbezésnek (541. §). Mindenesetre a fellebbezés kiterjedhet arra is, hogy a vádlott nem a bíróság ítéletében megállapítottak szerint mondott le a tárgyalásról, vagy hogy a megállapított tényállás nem a váddal egyező volt.

ERVIN CSÉKA

OBSERVATIONS FAITES SUR LA CONCEPTION DU NOUVEAU CODE DE PROCÉDURE PÉNALE

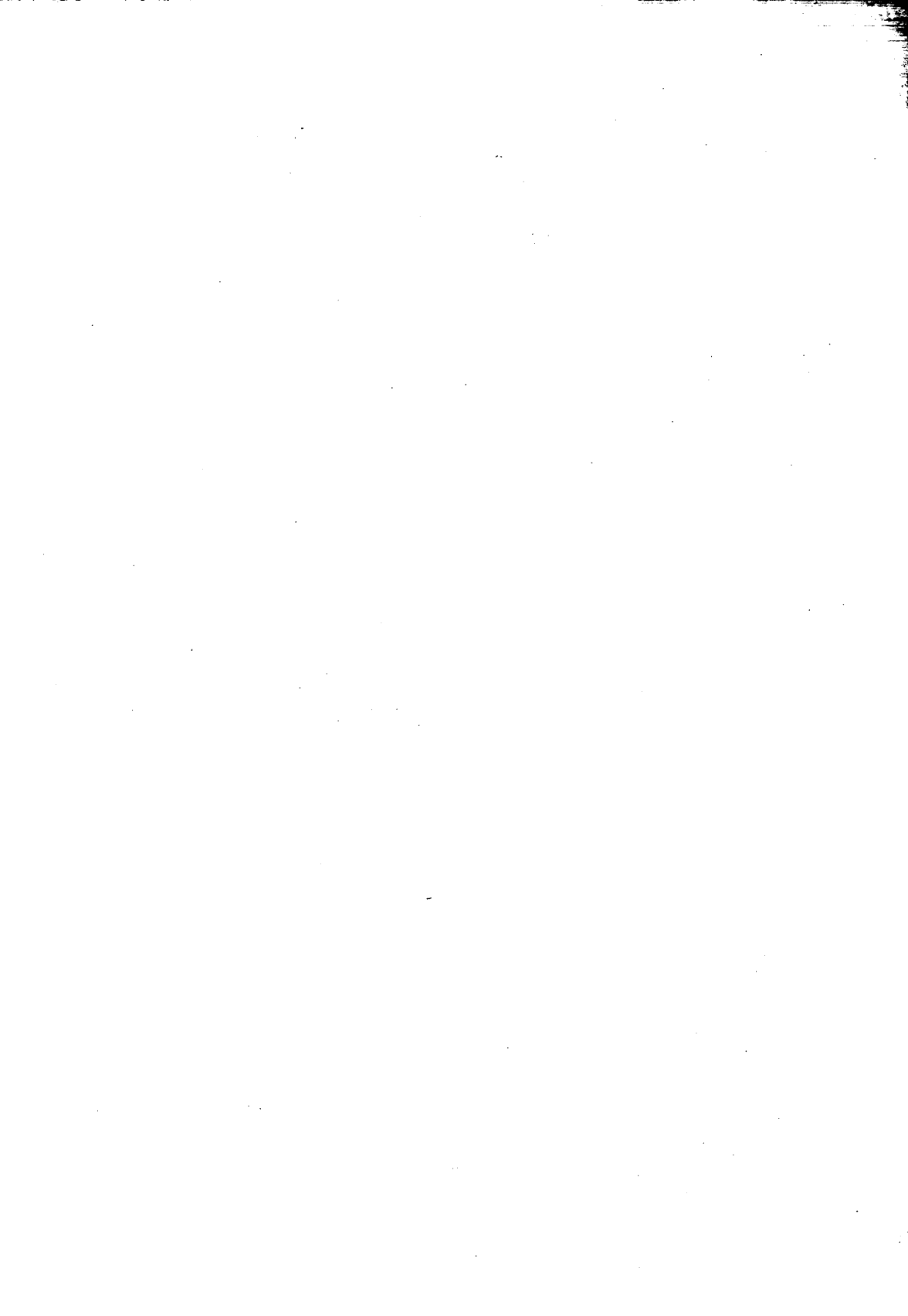
(Resumé)

L'auteur analyse la conception générale du nouveau Code de Procédure Pénale de Hongrie (Loi du 10 mars 1998, No. XIX., entrant en vigueur le 1 janvier 2000) et, de même, les conceptions détaillées des institutions processuelles les plus importantes. Il traite brièvement les facteurs sociaux et de politique criminelle exerçant une influence sur la codification du nouveau Code, en outre la situation actuelle de la criminalité en Hongrie. Les questions abordées dans l'étude sont les suivantes: le domaine des principes fondamentaux, anciens principes et modernes; la compétence des autorités judiciaires; relation entre le procureur et les organes de l'enquête; mesures coercitives; administration de la preuve; système de l'audience („contre-interrogatoire”); rapport des décisions de cassation et des décisions de réformation dans le système de deux instances des voies de recours; procédures simplifiées et sommaires.

¹³ Hasonló rendelkezések az *olasz* eljárási kódexben: 416. s köv., 438. s köv., 444. s köv. cikk.

Nyomás és kötés készült az OFFICINA Nyomda Kft.-ben
6728. Szeged, Dorozsmai út 35. 99-0001
Felelős vezető: dr. Kékes Tiborné

A SZEGEDI JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK E SZOROZATBAN ÚJABBAN MEGJELENT KIADVÁNYAI

Tomus LIII. (Szabó András Emlékkönyv)

- Fasc. 1. *Andrássy Adél*: A termelési tényezők helyettesítése és a műszaki fejlődés szétválasztása a neoklasszikusoknál (Szeged, 1997.) 7–26. p.
- Fasc. 2. *Elemér Balogh*: Ein Beitrag zur Problematik der Verdachtsstrafe (Szeged, 1997.) 27–32. p.
- Fasc. 3. *Besenyei Lajos*: De lege ferenda gondolatok az öröklési jog köréből (Szeged, 1997.) 33–44. p.
- Fasc. 4. *Blazovich László*: Gondolatok az Alföld középkori település-hálózatáról (Szeged, 1997.) 45–56. p.
- Fasc. 5. *Blutman László*: Az ártatlanság vélelmének hatóköre az európai alapjogokban (Szeged, 1997.) 57–76. p.
- Fasc. 6. *Bodnár László*: Igazságtétel – most már kizárólag a nemzetközi jog alapján? (Szeged, 1997.) 77–84. p.
- Fasc. 7. *Botos Katalin*: Bankfelügyelet az EU-ban (Szeged, 1997.) 85–102. p.
- Fasc. 8. *Cséka Ervin*: Korszerűsödő alapelvek a büntető eljárásban (Szeged, 1997.) 103–120. p.
- Fasc. 9. *Fábián György*: A vegyes választási rendszer és reformja (Szeged, 1997.) 121–133. p.
- Fasc. 10. *Fantoly Zsanett*: A jogi személyek büntetőjogi jogalanyiségának kérdésköre a holland és francia jogban, különös tekintettel a küszöbön álló magyar szabályozásra (Szeged, 1997.) 135–147. p.
- Fasc. 11. *Homoki Nagy Mária*: A magyar magánjogi kodifikáció első lépései (Szeged, 1997.) 149–160. p.
- Fasc. 12. *Juhász Zsuzsanna*: A börtönnépesség alakulása egyes közép- és kelet-európai országokban a rendszerváltás után (Szeged, 1997.) 161–170. p.
- Fasc. 13. *Jenő Kaltenbach*: Die Rechtsstellung der Minderheiten in Ungarn (Szeged, 1997.) 171–183. p.
- Fasc. 14. *Karsai Krisztina*: A magyar és a német kábítószer-büntetőjog alapjai (Szeged, 1997.) 185–208. p.
- Fasc. 15. *Lőrinczy György*: Gondolatok a bizonyítási eljárás törvényességéről a büntető eljárásban (Szeged, 1997.) 209–234. p.
- Fasc. 16. *Merényi Kálmán*: A prostitúció jelenkori helyzete Magyarországon (Szeged, 1997.) 235–242. p.
- Fasc. 16. *Molnár Imre*: Tanúvallomások (kínvallatás) értékelése a bűnösség megállapításánál az ókori római büntetőjogban (Szeged, 1997.) 243–250. p.
- Fasc. 17. *Nagy Ferenc*: A büntetőjog legújabb változásairól – nemzetközi és hazai kitekintés alapján (Szeged, 1997.) 251–264. p.
- Fasc. 18. *Nagy Károly*: Le sujet du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes (Szeged, 1997.) 265–283. p.
- Fasc. 19. *László Nagy*: The Worker's Participation in the Employer's Decision-making in Central and Eastern Europe (Szeged, 1997.) 285–295. p.
- Fasc. 20. *Paczolay Péter*: Az európai uniós tagság politikai feltételei az Európai Bizottság véleményének tükrében (Szeged, 1997.) 297–304. p.
- Fasc. 21. *Pöcsik Ilona*: Büntetőpolitikai irányváltás Angliában az 1990-es években, avagy egy paradigma utóélete (Szeged, 1997.) 305–324. p.

Fasc. 22. *Ruszoly József*: Az erdélyi választójog történetéhez (1848–1872). (Szeged, 1997.) 325–352. p.

Fasc. 23. *Stipta István*: Az 1875. évi osztrák közigazgatási bíróság hatása a magyar közigazgatási jogvédelemre (Szeged, 1997.) 353–362. p.

Fasc. 24. *Trócsányi László*: A központi államszervezet egyes alkotmányjogi kérdései (Szeged, 1997.) 363–372. p.

Tomus LIV.

Fasc. 1. *Blutman László*: Előzetes döntési eljárás az Európai Bíróságon: mi a bíróság? (Szeged, 1998.) 26 p.

Fasc. 2. *Bobvos Pál*: A birtokrendezés szükségessége a gazdaságos és ésszerű mezőgazdasági termelés tükrében (Szeged, 1998.) 22 p.

Fasc. 3. *Both Ödön*: Küzdelem a sajtószabadságért Magyarországon (1790–1795) 17 p.

Fasc. 4. *Császár Máttyás*: Az Irányelvek közvetlen hatálya (Szeged, 1998.) 14 p.

Fasc. 5. *Cséka Ervin*: Megjegyzések az új büntető eljárási kódex koncepciójához (Szeged, 1998.) 13 p.

Fasc. 6. *Fráter Mariann*: A humánusabb egészségügy felé: a házi szakápoló szolgálatokról (Szeged, 1998.) 18 p.

Fasc. 7. *Gönczi Katalin*: A városi jog és feljegyzései a középkori Magyarországon (Szeged, 1998.) 19 p.

Fasc. 8. *Hajdú József*: The Methods of Alternative Dispute Resolution (ADR) in the Sphere of Labour Law (Szeged, 1998.) 78 p.

Fasc. 9. *Heka László*: Az 1868. évi horvát–magyar kiegyezés a sajtó tükrében (Szeged, 1998.) 38 p.

Fasc. 10. *Józsa Zoltán*: Az önkormányzati feladatrendszer és szervezet lehetséges fejlesztési irányai (Szeged, 1998.) 19 p.

Fasc. 11. *Karsai Krisztina*: A kábítószer-fogyasztás büntetendősége. Elvek, elméletek pro és kontra. (Szeged, 1998.) 33 p.

Fasc. 12. *Masahiro Ken Kuwahara*: Japanese Labour Law Cases Dealing with Foreign Multinational Corporations in Japan (Szeged, 1998.) 15 p.

Fasc. 13. *Nagy Ferenc*: Büntetés-végrehajtás Magyarországon (Szeged, 1998.) 23 p.

Fasc. 14. *Papp Tekla*: A koncessziós szerződés (Szeged, 1998.) 19 p.

Fasc. 15. *Révész Béla*: Az osztályharc fogalmának politikai és jogi aspektusai az '50-es években (Szeged, 1998.) 128 p.

Fasc. 16. *Ruszoly József*: Költönnk és joga. Írások Ady Endre életéhez és korához. (Szeged, 1998.) 65 p.

Fasc. 17. *Sarkady Zsolt*: Rendszerre való törekvések az ókori Róma jogában és a modern Európában (Szeged, 1998.) 37 p.

Fasc. 18. *Ildikó Szondi*: Wohnungen am Rande der Stadt (Szeged, 1998.) p.

Fasc. 19. *Tóth Árpád*: A hadiszolgáltatások jogi szabályozása a dualizmus korában (Szeged, 1998.) 42 p.